

JEDEN Z PIERWSZYCH NASZYCH REDAKTORÓW

Andrzej Siciński zmarł 26 września 2006 r. Jego śmierć wprowadza zmianę w opis dziejów „Kultury i Społeczeństwa”, przedstawionych w tekście otwierającym niniejszy numer. Miał 82 lata i do ostatnich chwil życia był aktywny na wielu polach, w tym także w pracy redakcyjnej. Był tym członkiem redakcji, który najwcześniej rozpoczął w niej pracę (choć nie był to staż nieprzerwany); jego związki z naszym czasopiśmie liczyły dokładnie czterdzieści lat. Redaktorem „Kultury i Społeczeństwa” Andrzej Siciński został w 1967 r., w okresie kierowania piśmie przez Stefana Żółkiewskiego; jego nazwisko widnieje w stopce redakcyjnej pierwszego numeru owego rocznika. Był wówczas członkiem kierowanej przez Żółkiewskiego Pracowni Badań Kultury Współczesnej PAN, wspomagającej, jak sam pisał po latach, redaktora naczelnego w przygotowywaniu kolejnych numerów pisma. Pomarcowe represje wobec Stefana Żółkiewskiego dotknęły również zespół jego współpracowników; do redagowania „Kultury i Społeczeństwa” Andrzej Siciński wrócił dopiero w 1983 r., wraz z objęciem funkcji redaktora naczelnego przez Antoninę Kłoskowską. Od tego momentu aż do śmierci nieprzerwanie i niestrudzenie pracował na rzecz kwartalnika. Był jego redaktorem, a także autorem. Na łamach „Kultury i Społeczeństwa” publikował teksty o kulturze literackiej, studiach futurologicznych i stylach życia, recenzje książek i omówienia ważnych inicjatyw, a w ostatnim okresie także artykuły o charakterze kronikarsko-wspomnieniowym, takie jak tekst o „Kulturze i Społeczeństwie” w czasach Stefana Żółkiewskiego (*Działalność wydawnicza i badawcza a polityczne „zawirowania” w socjalizmie. W związku z losami „Kultury i Społeczeństwa” w latach 1960–1968 — relacja z „obserwacji uczestniczącej”*, nr 3/1996) czy jak opis działalności pewnej instytucji opozycyjnej, znanej mu również z własnego doświadczenia (*Konwersatorium im. Bogdana Gotowskiego. Z dziejów opozycji intelektualnej sprzed upadku realnego socjalizmu w Polsce*, nr 3–4/2001). Mimo nasilających się kłopotów ze wzrokiem uczestniczył w przygotowywaniu numeru jubileuszowego „Kultury i Społeczeństwa”. Był z nami do końca życia.

Praca Andrzeja Sicińskiego na rzecz „Kultury i Społeczeństwa” stanowiła zaledwie jeden z wielu obszarów jego działalności. Był przede wszystkim wybitnym socjologiem, badaczem kultury i stylów życia, twórcą szkoły badawczej w tej dziedzinie, autorem wielu publikacji, nauczycielem akademickim i wychowawcą kilku pokoleń socjologów. Działał też w sferze publicznej, był ministrem w jednym z rządów solidarnościowych i wiceprzewodniczącym Europejskiej Komisji przeciw Rasizmowi i Nietolerancji. Nekrologi, które pojawiły się po jego śmierci, ukazują, jak wiele jest instytucji i środowisk, a także osób, dla których był osobą znaczącą i zasłużoną. Najważniejsza była w jego życiorysie praca naukowa i badawcza, przez większość jego drogi naukowej skupiona w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN. Andrzej Siciński był z IFiS-em związany od 1969 r. 1 kwietnia owego roku powstał kierowany przez niego Zespół Prognoz Społecznych, złożony z członków rozwiązanej w wyniku pomarcowych represji Pracowni Badań Kultury Współczesnej Stefana Żółkiewskiego. Był to wyjątkowy zespół, w którym działały takie indywidualności, jak Marcin Czerwiński, Anna Pawełczyńska, Jan Strzelecki, Aleksander Wallis. Zespół ten wносił do środowiska IFiS ukształtowaną jeszcze w Pracowni perspektywę antropologiczną i kulturologiczną, stanowiącą najbardziej chyba trwałą element dorobku nie tylko tego pierwszego zespołu, ale również tego, który po nim nastąpił, czyli Zespołu Badań nad Stylami Życia, działającego w latach 1977–1990, a także innych zespołów tworzonych później przez osoby wywodzące się z tego kręgu. Andrzej Siciński wraz ze współpracującymi z nim osobami miał ogromny wkład w uformowanie dzisiejszego profilu IFiS, tworząc w nim solidne podstawy socjologii kultury otwartej na inne nauki, antropologię przede wszystkim, podejścia jakościowego w badaniach socjologicznych, co w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych nie było ani łatwe, ani popularne, dla badań życia codziennego i stylów życia, co też było pomysłem nowatorskim i oryginalnym. W zainteresowaniach i praktyce badawczej łączył refleksję teoretyczną z empirią, a obie odnosił do praktyki; dążył do oddziaływania na rzeczywistość, niegdyś poprzez refleksję prognostyczną i budowanie scenariuszy przyszłości, później przez badania aktywizujące i bliskie związki ze środowiskami aktywności obywatelskiej. Pociągały go nowe pomysły, nowe kierunki badań: kiedyś prognostyka, potem badania stylów życia i życia codziennego, środowiska alternatywne, wreszcie problemy społeczeństwa obywatelskiego. Potrafił skupić wokół siebie twórczych, ciekawych współpracowników, wykształcił kilka pokoleń socjologów, którzy w kierowanym przez niego zespole znajdowali nie tylko wiedzę i inspiracje badawcze, ale również przyjaźń i oparcie. W ciągu lat pracy w IFiS PAN Andrzej Siciński był inspiratorem i twórcą niezliczonych seminariów, konwersatoriów i innych forów dyskusyjnych: były to seminaria i konwersatoria o ogólnopolskim zasięgu, skupiające nie tylko specjalistów z zakresu różnych dyscyplin, ale również praktyków, spotkania rzeczywiście interdyscyplinarne.

Jednym z największych dokonań Andrzeja Sicińskiego było stworzenie prawdziwej szkoły naukowej w zakresie badań stylów życia. Przeprowadzone

przez kierowany przez niego zespół badania to wyjątkowy, a może i jedyny w dziejach polskiej socjologii przykład wielkiego przedsięwzięcia badawczego, realizowanego w ciągu wielu lat, którego poszczególne etapy, począwszy od pierwotnego pomysłu po prezentację końcowych wyników badań, zostały opisane i udokumentowane w serii sześciu książek. Są to następujące prace zbiorowe, których współautorem i redaktorem naukowym był Andrzej Siciński: *Styl życia. Koncepcje i propozycje* (1976), *Styl życia. Przemiany we współczesnej Polsce* (1978), *Problemy teoretyczne i metodologiczne badań stylu życia* (1980), *Styl życia, obyczaje, ethos w Polsce lat siedemdziesiątych — z perspektywy roku 1981. Szkice* (1983), *Style życia w miastach polskich (u progu kryzysu)* (1988) oraz książka napisana wraz z Anną Wyką *Badania „rozumiejące” stylu życia: narzędzia* (1988). Ukoronowaniem nurtu badań i refleksji nad stylami życia stała się napisana po latach książka autorska Andrzeja Sicińskiego *Styl życia, kultura, wybór. Szkice* (2002).

Ponad dwadzieścia lat pracowałam pod kierunkiem Andrzeja Sicińskiego i dobrze wiem, ile mu zawdzięczają młodzi ludzie, którzy jako doktoranci i asystenci rozpoczynali pracę w jego zespole. Dla mojego pokolenia socjologicznego Andrzej Siciński był zawsze. Do ostatnich chwil życia aktywny i pełen energii, zarażał innych ciekawością świata, urzekał życzliwością, optymizmem i szczególnym poczuciem humoru.

Z okazji jubileuszu 75-lecia jego uczniowie i współpracownicy ofiarowali mu w dowód wdzięczności zbiorową księgę, tytułem nawiązującą do jego prac: *Homo eligens. Społeczeństwo świadomego wyboru* (1999). Mam jednak pełną świadomość, że nasz dług wdzięczności wobec Andrzeja Sicińskiego nie został spłacony.

Elżbieta Tarkowska